

בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק

המבקשים:

1. אסתר צגיי גרסגהר (אזרחית אריתריאה, רישיון ישיבה מספר -----)
  2. צגה קיברום מהרטב (אזרחית אריתריאה, רישיון ישיבה מספר -----)
  3. סלומון קאסה (אזרח אריתריאה, רישיון ישיבה מספר -----)
  4. סמסון מספן (אזרח אריתריאה, רישיון ישיבה מספר -----)
  5. אברהים יוסף מוחמד אחמד (אזרח סודן, רישיון ישיבה מספר -----)
  6. יוהאנס פרסניי (אזרח אריתריאה, רישיון ישיבה מספר -----)
  7. יאקוב ג'מאל (אזרח סודן, רישיון ישיבה מספר -----)
  8. קו לעובד
  9. א.ס.ף – ארגון סיוע לפליטים
  10. המוקד לפליטים ולמהגרים
  11. האגודה לזכויות האזרח בישראל
  12. ARDC – מרכז לקידום פליטים אפריקאים
  13. רופאים לזכויות אדם – ישראל
- כולם ע"י עו"ד ענת בן-דור ו/או אלעד כהנא  
מהתכנית לזכויות פליטים  
וכן ע"י עו"ד מיכל תג'ר  
מקו לעובד  
שכתובתם להמצאת כתבי בי-דין הינה:  
התכנית לזכויות פליטים, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב  
טל': 03-6408107, פקס: 03-6407422; דוא"ל: [aeladc@gmail.com](mailto:aeladc@gmail.com)

-נגד-

המשיבים:

1. הכנסת
- ע"י הייעוץ המשפטי  
הכנסת, ירושלים
2. שר הפנים
3. שר האוצר
4. שר הרווחה והשירותים החברתיים
- ע"י פרקליטות המדינה  
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
5. בנק מזרחי טפחות
- מגדלי אביב שער העיר, ז'בוטינסקי 7, רמת גן

בקשה דחופה למתן צו ביניים

בהמשך להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 19.4.17, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על מתן צו ביניים שיעכב את חובת הפרשת 20% משכרם של "מסתננים" לקרן ייעודית, כפי שנקבעה בסעיף 1א1 לחוק עובדים זרים, תשנ"א-1991, שנחקק במסגרת סעיף 4 לחוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה), תשע"ד-2014.

בקשה זו מוגשת כעת עקב שינוי נסיבות שחל מאז הגשת הבקשה למתן צו ביניים ומתן ההחלטה בה, ושעניינו יישום ההסדר, מאז 1.5.2017, בידי המשיבים, באופן שאינו עולה בקנה אחד עם החוק ושנפלו בו כשלים בלתי סבירים המגיעים לכדי רשלנות של ממש. זאת, מבלי לגרוע מטענות המבקשים בנוגע לחוקתיות החוק עצמו, שיתבררו במסגרת העתירה.

בית המשפט הנכבד מתבקש ליתן צו ביניים לפיו עד להכרעה בעתירה, ולמצער עד לתיקון הכשלים החמורים בהפעלת הקרן, יחדלו המשיבים מהפעלת החוק.

בקשה זו היא בקשה בהולה, שכן אם לא יינתן צו הביניים המבוקש עד לתאריך 9.7.2017 – יבוצעו הניכויים ממשכורות חודש יוני; דבר אשר בהתאם לכל המתואר להלן, יפגע אנושות בעשרות אלפי עובדים שכספיהם מופקדים בקרן הפיקדון, וזאת בניגוד להוראות החוק עצמו.

## מבוא

1. בקצרה נזכיר: עניינה של העתירה הוא בפגיעה בזכויות האדם של המבקשים ושל מבקשי מקלט רבים אחרים. התיקון לחוק התקבל בשנת 2014 אך תחילתו הושתתה; ביום 3.1.2017 נקבעה תחילתו ליום 1.5.2017. התיקון הקים קרן פיקדון שאליה חייבים מעסיקיהם של "מסתננים" להפריש סכומי כסף החל מהמועד האמור. חלק מהכסף אמור להגיע מכיסו של המעסיק (בגובה 16% מהשכר), אולם רוב הכסף אמור אמור להגיע מכיסו של העובד ה"מסתנן": בסעיף 1א1 לחוק עובדים זרים, תשנ"א-1991, שנחקק במסגרת תיקוני החקיקה, נקבע הסדר לפיו ינוכה סך של 20% משכרו החודשי של כל "מסתנן" לקרן ייעודית. הכספים אשר ייצברו בקרן יימסרו למבקש המקלט רק אם וכאשר יעזוב את ישראל.
2. התיקון כולל מספר הסדרים הפוגעים בזכויות אדם, ועל כך נכתב בהרחבה בעתירה. יחד עם העתירה, שהוגשה כחודש וחצי לפני תחילת החוק, הוגשה גם בקשה למתן צו ביניים אשר יעכב את תחילת החוק ביחס לרכיב העובד, נוכח הפגיעה החוקתית הצפויה. הבקשה נדחתה ביום 19.4.17.
3. ביום 1.5.17 החל יישום ההסדר, ובחודש יוני 2017 החלו מעסיקיהם מבקשי מקלט לנכות סכומי כסף אדירים ממשכורותיהם – לכל הפחות 1,000 ש"ח לעובד, כאשר ענייננו באוכלוסיה המונה כמה עשרות אלפי מבקשי מקלט. בחודש שחלף, למדה המבקשת 8, עמותת קו לעובד, כי לצד הפגיעה הנובעת מעצם ההפקדה, ושתתברר במסגרת העתירה, המשיבים מפעילים את הקרן בניגוד לחוק עצמו, תוך מסירת מידע מטעה למעסיקים, באופן המביא לפגיעות נוספות, שאין מחלוקת שאינן אמורות להתרחש.
4. עניינה של בקשה זו בכשלים שאירעו מאז הפעלתו של החוק מושא העתירה. היא נוגעת לאופן יישומו הרשלני בידי המשיבים, והיא באה להגן על עובדים מוחלשים מפני ניכויים שלא כדין (לפי החוק עצמו), שהשפעתם על העובדים היא דרסטית.
5. אלה עיקרי הכשלים בהפעלת הקרן עד כה, עליהם נעמוד בהמשך בקשה זו:

א) המשיבים מפעילים חשבון בנק אחד בלבד, שאילו אמורים כל מעסיקי ה"מסתננים" להעביר את כל הכסף המנוכה ממשכורותיהם. כיוון שלא מדובר בחשבונות שונים, המשיבים אינם מסוגלים לתת

מידע אישי אודות מצב החשבון לעובדים המעוניינים בכך, או אישור על ניכוי הכסף לחשבון, **וזאת בניגוד גמור לסעיף 1יא3 לחוק**. בנוסף, החזקת הכסף של כלל העובדים בחשבון אחד, והיעדר מידע אודותיו, מוביל לכך שעובדים העוזבים את ישראל אינם יכולים למשוך את הכסף מהחשבון המאוחד.

(ב) המשיבים מחזיקים בחשבון סכומי כסף שנוכו שלא כדין על ידי המעסיקים – בין שמדובר בעובדים מבקשי מקלט שאינם "מסתננים" ועל כן החוק לא חל עליהם, ובין שמדובר בניכוי בשיעור גבוה מזה שנקבע בחוק.

(ג) מעסיקים ניכו סכומים על בסיס מידע שגוי שנמסר להם מאת המשיבים, או בשל היעדר הסבר והדרכה מצד המשיבים.

(ד) בשל תקלות או מחדלים של המשיבים מעסיקים שונים אינם יכולים להעביר את הכסף שניכו לחשבון הייעודי, ומחשש פן יינקטו נגדם הליכים שומרים את הכסף אצלם, דבר הגורר בעיות אחרות (כגון חוסר יכולת של העובד לקבל את כספו עם עזיבתו את ישראל, כפי שהחוק מאפשר לו).

(ה) המגנון הקיים אינו מאפשר להשיב לעובדים סכומי כסף שנוכו מהם בטעות או ביתר, והוא אינו מאפשר השבת כסף לעובד שיוצא למדינות בהן אין לעובדים חשבון בנק (מדינות שאינן ארץ המוצא), ואשר יציאתם מישראל אינה מלווה בהכרח בכרטיס טיסה (וראו פירוט להלן).

(ו) המגנון לא כולל מענה בשפות הרלוונטיות למבקשי המקלט, ומספר הטלפון של מחלקת הפקדונות ברשות האוכלוסין וההגירה מספק מענה למעסיקים בלבד.

6. צירופם של כשלים אלה – אשר כל אחד מהם חמור בפני עצמו – מעיד על כך שהמשיבים אינם ערוכים להפעלת הקרן (כפי שמעידה מחלקת הפיקדונות ברשות האוכלוסין וההגירה "כרגע זה לא מפותח כמו שצריך"), ובנסיבות אלה המשך הניכויים משכרם של מבקשי המקלט הינו בלתי סביר, רשלני, ומהווה גזל של קבוצת עובדים חלשה.

7. נוסף, כי כבר כיום ידוע למבקשת 8, "קו לעובד", על עובדים מבקשי מקלט שנאלצו לעזוב את ישראל בלא שקיבלו את סכומי הכסף השייכים להם, נוכח הכשלים הרבים בהפעלת הקרן. אם יימשך מצב זה של הפקדת כספים למגנון מרושל, ינושלו עוד ועוד עובדים מכספים אותם הרוויחו בזיעת אפם.

8. כאמור, האופן בו מפעילים המשיבים את הקרן אינו רק פוגעני, אלא מנוגד אף לחוק עצמו, ומשכך אין בקבלת הבקשה כדי להשפיע על שאלת חוקתיות החוק, לכאן או לכאן.

9. בכל זאת נוסף ונציין, כי על פי עשרות עדויות של מבקשי מקלט ששכרם הופחת בשיעור 20% מאז הפעלת הקרן – עולה כי כבר כיום מתקשה אוכלוסייה זו להתמודד על הגזירה הכלכלית הקשה, לאחר חודש אחד בלבד של ניכויים. התצהירים המצורפים לבקשה זו מעידים על כך: מבקשת מקלט אחת העידה על כי הפחיתה בכמות המזון שהיא נותנת לילדיה; אחר סיפר כי הוא ובני משפחתו ייאלצו לעזוב דירתם השכורה; אחר סיפר כי הפסיק לשלם ביטוח רפואי עבור ילדיו.

**רקע עובדתי**

## א. עיקרי ההסדר מושא הבקשה הרלוונטיים לבקשה

10. ההסדר מושא הבקשה התקבל ביום 8.12.2014 במסגרת תיקוני חקיקה (חוק למניעת הסתננות ולהבטחת יציאתם של מסתננים מישראל (תיקוני חקיקה והוראות שעה), תשע"ד-2014) שברובם עסקו במשמורת ובמתקן "חולות". סעיף 4 לתיקונים תיקן את חוק עובדים זרים, תשנ"א-1991, וסעיף 9 לתיקונים קבע שתחילת סעיף 4 האמור תהיה בחלוף שישה חודשים מיום פרסום צו על ידי המשיב 3. צו זה לא פורסם וסעיף 4 לא נכנס לתוקף מעולם. ביום 3.1.2017 התקבל תיקון לסעיף 9 האמור, שקבע שסעיף 4 לתיקוני החקיקה ייכנס לתוקף בראשון בחודש שבחלוף 90 ימים מפרסום החוק – דהיינו, 1.5.2017.

11. סעיף 4 לתיקוני החקיקה תיקן מספר סעיפים בחוק עובדים זרים, שעיקרם הקמת קרן פיקדון ייעודית לכספי "מסתננים". לבו של התיקון נקבע בסעיף 1א1 לחוק עובדים זרים, המחייב מעסיקי "מסתננים" להפריש לקרן 20% ממשכורת העובד (ברוטו), וסכום נוסף מכיסו של המעסיק בגובה 16% ממשכורת העובד (סה"כ 36%). כלשון הסעיף:

"...מעסיק של עובד זר שהוא מסתנן יפקיד בעדו פיקדון בסכום השווה ל-36% משכר עבודתו של המסתנן בעד החודש שבעדו משולם הפיקדון (בפרק זה – פיקדון לגבי מסתנן); חלק הפיקדון השווה ל-16% משכר עבודתו כאמור ישולם בידי המעסיק (בפרק זה – חלק המעסיק) וחלק הפיקדון השווה ל-20% משכר עבודתו ינוכה בידי המעסיק משכר עבודתו של המסתנן בעד אותו חודש (בפרק זה – חלק העובד...)"

12. כאמור בעתירה, רכיב העובד יוחזר לו, בעת עזיבתו את הארץ.

13. העתירה נגד הסדר הפיקדון ל"מסתננים" הוגשה ביום 13.3.2017, חודש וחצי לפני תחילת יישומו של ההסדר והפעלת הקרן, וזאת בשל הפגיעה בזכויות האדם של המבקשים ושל מבקשי מקלט אחרים. במקביל להגשת העתירה הוגשה בקשה לעכב את כניסתו הצפויה של ההסדר לתוקף ביום 1.5.2017, כדי למנוע פגיעה כאמור. הבקשה נדחתה ביום 19.4.2017 (להלן: **הבקשה הראשונה למתן צו ביניים**).

14. כאמור, במועד הגשת הבקשה הראשונה למתן צו ביניים טרם הופעל ההסדר, ולפיכך בידי העותרים לא היה המידע הקיים בידיהם כיום, לאחר שהפעלתו של ההסדר החלה והניכויים משכרם של מבקשי המקלט הועברו בידי מעסיקים לקרן הפיקדון.

15. יצוין, כי המשיבים הגישו תגובה לבקשת צו הביניים הראשונה, אולם טרם הגישו תגובתם לעתירה. כמו כן, הוגשה בקשה להצטרף לעתירה מצד איגוד המסעדנים בישראל.

## ב. הפעלת הקרן מאז 1.5.2017

16. כאמור, החוק מושא העתירה נכנס לתוקפו ב-1.5.2017. והניכויים משכרם של העובדים מבקשי המקלט החלו לעבור בראשית עד אמצע חודש יוני.

17. כאמור, חובת הניכוי חלה על המעסיק, והיא אינה מותנית בביצוע בחינה או קבלת החלטה אצל המשיבים. חובה זו תלויה אך ורק בהגדרת עובדו של המעסיק כ"מסתנן". המעסיק, אם כן, הוא שצריך לברר ולקבוע,

האם עובדו הוא "מסתנן" (דהיינו, האם נכנס לישראל שלא דרך מעבר גבול), אם לאו. גובה הניכוי המוטל על המעסיק הוא סטטוטורי, ומשכך מחייב את המעסיק לחשב את גובה הניכוי הנדרש. מטבע הדברים, הדבר מצריך בהירות ונגישות מידע למעסיקים.

18. מעסיק שאינו מנכה את הסכומים הקבועים בחוק משכרו של עובד "מסתנן", חשוף לנקיטת הליכים מנהליים ופליליים בהתאם לחוק, ועל כן באופן טבעי, במקום בו שוררת אי-ודאות, מעסיקים רבים מעדיפים שלא להסתכן בהליכים אלו ומעדיפים לנכות מן המשכורות – גם כאשר החוק אינו מורה על כך, כמפורט להלן.

19. ואכן, בחודשים שחלפו, מעסיקים רבים פנו לח"מ כמו גם למבקשת 8, בבקשות לקבל מידע אודות היקף החובה המוטלת עליהם, על האופן בו עליהם לבצע את ההפקדה האמורה, וכו'.

20. בנסיבות אלה, מפעילה רשות האוכלוסין וההגירה אצל המשיב 2, קו מידע הפועל תחת מחלקת הפקדונות שלה, שאמור לספק מידע למעסיקים בדבר חובותיהם. בנוסף, פרסמה הרשות נוהל בנושא, וכן מידע כללי באתר האינטרנט שלה.

21. בנוסף, החלה הרשות להפעיל, החל מ-1.6.17, אתר אינטרנט שדרכו אמורים להתבצע הניכויים, באופן מקוון. האתר מורה למעסיק, בין היתר, לבחור את המקצוע בו מועסק אצלו העובד ה"מסתנן", מתוך רשימה סגורה המנויה באתר.

22. לבסוף, מאז המועד האמור, מפעילה רשות האוכלוסין וההגירה את הקרן שאליה מופרשים הניכויים. להבנת המבקשים, מדובר בחשבון בנק השייך לרשות, ומנוהל אצל המשיב 5, שזכה במכרז לניהולו (יצוין כי המשיב 5 הודיע כי לעמדתו יש לראות בו משיב פורמאלי בלבד בעתירה).

23. מהאמור לעיל עולה, כי לרשות האוכלוסין וההגירה שאצל המשיב 2 אחריות ממשית ביישום ההסדר: היא זו שמפעילה את הקרן ואחראית על הכסף המוחזק בה; היא שאחראית ליידע מעסיקים בדבר חובותיהם; והיא שאחראית לאפשר את העברתם הטכנית של הניכויים, מהמעסיק לקרן.

24. אלא שעם תחילת הניכויים, התברר כי גודל המחדל בניהול הכספים ובהיערכות המשיבים להפקדות כספים של עשרות אלפי עובדים חלשים הוא בלתי נתפס. בהמשך יתוארו הכשלים הקיימים שהתגלו עד כה, מפניויותיהם של עשרות עובדים בשבועיים החולפים למבקשת 8; יש רק להניח כי הכשל אף חמור מכך, וזהו רק המידע שהגיע לפתחם של המבקשים.

25. יש להדגיש, כפי שנראה להלן, שכל המידע המפורט להלן **הובא בפני הגורמים האחראיים על הפעלת הקרן אצל המשיב 2 עוד בטרם הגשת בקשה זו**, אולם פניות אלו לא נענו.

## ג. כשלים בהפעלת הקרן

1. קרן הפיקדון ל"מסתננים" אינה מנוהלת כיום כחשבון בנק נפרד לכל עובד; לא ניתן להנפיק לעובדים פרטי חשבון בנק או למסור להם כל מידע או אישור על גורל הכספים שנוכו משכרם:

26. במהלך חודש יוני, הגיעו עשרות עובדים לפתחה של המבקשת 8, "קו לעובד", לאיש מהעובדים לא נמסרה אסמכתא רשמית על העברת הכספים ליעדם; לאיש מהעובדים לא נמסר מספר החשבון בו מנוהלים כספיו; אף אחד מהעובדים אינו יכול לדעת, נכון לעת הזו, אם הכסף שנוכה משכרו אכן הועבר לקרן הפיקדון על שמו.

27. בניסיון לסייע ולברר סוגייה זו, פנתה רכזת מבקשי המקלט בעותרת 8, גב' נועה קאופמן, למחלקת הפיקדונות ברשות האוכלוסין וההגירה, במספר הטלפון המפורסם באתר הרשות. נציגת מחלקת הפיקדונות הבהירה לה מפורשות: אין כיום מספרי חשבון אישיים לכל עובד; אין כרגע אישור שאפשר להוציא לעובדים ויוודא העברת הכספים שנוכו משכרם לקרן הפיקדון ולחשבון על שמם; אין טופס שניתן כיום להוציא לעובדים ובו פרטי הסכום שהועבר לקרן, או מספר חשבון, ונראה כי הכספים מתנהלים במעין חשבון מרוכז. היא אמרה בפירוש במלים אלה: "כרגע אין לי אישור להגיד לך"; "זאת אומרת, עובדים על זה, כי את יודעת, חבלי לידה"; ואף: "הוא לא צריך לדעת מספר חשבון, אם הוא רוצה איזשהו טופס שמרכז את כל התשלומים יוציאו לו. כרגע עדיין לא, עדיין זה לא מפותח כמו שצריך".

תצהירה של גב' נועה קאופמן אליו מצורף תמלול השיחה ותכתובות נוספות עם הנציגה מצ"ב ויסומן א

תצהירה של גב' סלה עומר, אשר מדווחת על כי לא קיבלה כל מידע על מיקום הכסף, מספר החשבון, או אסמכתא כלשהי על כי הניכויים הועברו ליעדם – מצ"ב ויסומן ב

28. עוד הובהר בשיחה זו, כי אין אפשרות ליתן מענה או מידע לעובדים מבקשי המקלט מאת מחלקת הפיקדונות ברשות האוכלוסין וההגירה, בשפות הרלוונטיות לעובדים עצמם.

29. במצב זה, נמנעת מהעובדים (ובכלל זה המבקשים 1-7) היכולת לפנות למשיבים 2 או 5 ולבקש מידע אודות כספם – וזאת על אף שהחוק קובע שפניה כזו היא תנאי מקדים לקבלת מידע אודות הכסף (ר' סעיף 1א3 לחוק; וכן האמור בסעיף 47 לעתירה, אודות הפגם שבאי-החלת חובת הדיווח העיתית על הקרן).

30. מצב זה מוביל לכך שעובד שעוזב את ישראל – וכאמור בחוק, זכאי בעת עזיבתו לקבל את הכסף חזרה לידיו – נתקל בקשיים הנובעים מהניהול המאוחד של כלל הפרשות, של היעדר תיעוד ומספרים מזהים, ועוד.

II. מעסיקים משאירים את כספי העובדים אצלם בשל מחדלי רשות האוכלוסין וההגירה

31. כאמור, החוק מחייב כל מעסיק של "מסתנן" לנכות כסף לקרן הייעודית. הניכוי, כאמור, אמור להתבצע באמצעות אתר מקוון שמפעילה רשות האוכלוסין וההגירה. עם זאת, בהפעלת האתר נפלו בעיות טכניות שונות, וחשוב מכך: רשות האוכלוסין וההגירה מאפשרת למעסיקים לנכות כסף רק לעובדים בתחומים שברגיל מועסקים בהם מהגרי עבודה ברישיון – סיעוד, בניין וחקלאות.

32. מעסיקים של מבקשי מקלט המועסקים בעבודות אחרות – למשל, נקיון, מסעדות וכו' – אינם יכולים להפריש את הכסף לפי האתר (אלא אם יבחרו בתחום העסקה שגוי). חלקם נאלצים לעבור על החוק, ואחרים בחרו לנכות את הכסף, אולם להותירו בידיהם, עד לפתרון התקלות באתר.

### III. עובדים אינם יכולים לקבל את הכספים עם יציאתם מישראל

33. בעיה מהותית נוספת שהתגלתה היא שעובדים המבקשים לעזוב את ישראל אינם מקבלים את הכסף שנוכה משכר מכוח החוק – וזאת בניגוד ללשון החוק עצמו, המורה על העברת הכסף לעובדים. אין מדובר בטעות נקודתית, אלא במחדל הנובע מאופן תפעול הקרן בידי המשיבים.

34. עד עתה פנו אל "קו לעובד" שני עובדים אשר יצאו מישראל – האחד לשבדיה והאחר לקנדה, לאחר שזכו בהן למקלט. כספי הפיקדון נוכו משכר העבודה שלהם בגין חודש מאי. כאמור לעיל, לעובדים לא ניתן כל אישור על הניכוי, אולם כשהם ביקשו למשוך את הכספים טרם יציאתם מישראל, בירור קצר העלה שבשל התקלות האמורות, הכספים למעשה מעולם לא הועברו לקופה הייעודית, והם נמצאים בידי המעסיקים. יצוין, שעל פי החוק, הכסף אמור להיות מוחזר לידי העובדים בתוספת הפרשים – וכלל לא ברור כיצד נוהל הכסף בידי המעסיקים.

35. המבקשת 8 ניסתה לפנות אל המעסיקים על מנת שיעבירו את הכסף לידי הפונים – כפי שמורה החוק. מטבע הדברים, המעסיקים חששו להפר את החוק, ומשכך סירבו להעביר את הכסף לידי העובדים.

36. פניות רבות שביצעה המבקשת 8 הן ליחידת הפיקדונות (אצל המשיב 2) והן למשרד העבודה והרווחה (המשיב 4; אליו הופנתה), בבקשה לאשר למעסיקים לשחרר את הכספים לידי העובדים, עלו בתוהו.

37. הכסף, כאמור, לא הועבר בשל מחדלי המשיב 2. המעסיקים חששו להפר את החוק ולכן שמרו את הכסף אצלם וכן סירבו להעבירו לעובדים. רשות האוכלוסין וההגירה ומשרד העבודה והרווחה סירבו להנחות את המעסיקים מה לעשות. סופו של יום – הכסף נשאר בידי המעסיקים; או למצער, בידי המדינה.

שני המקרים, והתכתובות הקשורות אליהם, מתוארים בפירוט בתצהירה של גב' נועה קאופמן.

### IV. המשיבים מחזיקים בכסף שאין כל סמכות להחזיק בו לפי החוק

38. לצד מקרים שבהם הכסף לא מועבר לחשבון, קיימים גם מקרים שבהם כסף מועבר לחשבון – על אף שאין כל עילה לנכותו מלכתחילה.

39. במהלך השבועות האחרונים הגיעו לעותרת 8, קו לעובד, עשרות פניות של עובדים המועסקים בחברות ניקיון, אשר משכרם נוכו שיעורים גבוהים מעשרים אחוז מן השכר הקובע. מפניה למחלקת החשבונות של אחת מן החברות המעסיקות, עלה כי ההנחיה שהם קיבלו מרשות האוכלוסין וההגירה היא לנכות מאותם רכיבים מהם מנכים לגמל. אולם, בענף הניקיון הניכוי לגמל נעשה ע"פ צו הרחבה, והוא סותר את לשון החוק לפיה הניכוי ייעשה מן השכר הקובע לפי סעיף 13 לחוק פיצויי פיטורין.

40. משכך, מעסיקים רבים מנכים סכומי כסף שהחוק לא מאפשר להם לנכות; וחמור מכך – המשיבים מחזיקים בסכומי כסף שהחוק לא מסמיך אותם להחזיק בהם.

41. זאת ועוד: למבקשת 8 הגיעו למעלה מעשרה מבקשי מקלט אשר נכנסו לישראל דרך מעבר גבול מוסדר ומשכך חוק ההסתננות בכללו ונוהל הפיקדון בפרט אינם חלים עליהם. חרף זאת, משכרם של כל אלה נוכו 20% והועברו לקרן הפיקדון, וזאת ללא כל בסיס חוקי. כספים אלו שוכבים כיום בחשבון הבנק שמנהלת המשיבה 2, כאמור, ללא כל סמכות חוקית.

42. אין צורך אף לומר, כי לא יוסד כל מנגנון להשבת כספים שנוכו ביתר משכרם של העובדים.

*V. המשיבים מוסרים למעסיקים מידע מוטעה ומסרבים לספק הבהרות*

43. כאמור, המשיב 2 מחזיק כספים רבים שאין כל סמכות להחזיק בהם. זאת, לאחר שמלכתחילה נוכו על ידי מעסיקים ללא כל בסיס חוקי.

44. אלא שניכוי זה אינו אשמתם הבלעדית של המעסיקים – שכן אלו אינם מכירים את החוק לאשורו, ונסמכים על מידע שמסופק להם על ידי רשות האוכלוסין וההגירה.

45. כאמור לעיל, מעסיקים בחברות ניקיון מסרו למבקשת 8, שחישוב גובה הניכוי נעשה על פי הנחיותיה (השגויות) של רשות האוכלוסין וההגירה. יצוין עוד, כי הנוהל של רשות האוכלוסין וההגירה ביחס לרכיבי הניכוי מפנה לחוק, ואין בו פירוט ביחס לענפים השונים. נדמה, כי המשיבים עצמם לא ערכו בחינה משפטית מספקת של שאלת רכיבי השכר המחויבים בניכוי של 20% מהשכר, בהתאם לענפים השונים. ויודגש, כי המשמעות הכספית עשויה להגיע למאות שקלים לכל עובד בחודש בגין ניכויים ביתר.

נוהל פיקדון למסתננים שמספרו 9.0.0004 מיום 25.4.2017 מצ"ב ויסומן ג'.

46. העותרת 8, "קו לעובד", פנתה לרשות האוכלוסין וההגירה בנושא שיעור הניכויים הגבוה בענף הניקיון ובבקשת הבהרה עד לניכוי מהשכר הבא, אולם פנייה זו לא נענתה עד לכתבת שורות אלה (הפניות והתכתובות מצורפות לתצהירה של גב' נועה קאופמן, בנספח ב' לעיל).

תצהירו של מר סיום האגוס טוולדה, ותצהירה של גב' אלזה מגוס, המועסקים בענף הניקיון ומשכרם הועבר שיעור הגבוה מ-20% מהשכר הקובע, מצ"ב ויסומנו, בהתאמה, ד', ו-ה'.

47. גם מעסיקיהם של מבקשי המקלט שאינם "מסתננים" כהגדרתם בחוק מפרישים משכרם בגלל מחדלי המשיבים. על מנת לסבר את האוזן, אלה שלושת סוגי הרישיונות הרלוונטיים למבקשי מקלט (הרישיונות ניתנו למצהירים שתצהיריהם מצורפים לבקשה זו):





48. כפי שניתן לראות, ברישיון הראשון מימין, לא מפורט כלל כיצד נכנסה מבקשת המקלט לישראל. ברישיון האמצעי נכתב "נתב"ג"; ברישיון השמאלי מצוין "הסתננות".

49. על בעלי רישיון זהה לרישיון השמאלי – חל ההסדר מושא העתירה, ומעסיקיהם מחויבים בהעברת ניכויים לקרן הפיקדון. על בעלי רישיון הזה לרישיון האמצעי – לא חל ההסדר, מאחר שנכנסו לישראל דרך נתב"ג. ביחס לבעלי רישיון זהה לרישיון הימני – אין כל דרך לדעת מהו אופן הכניסה לישראל, בלא לתשאל את העובד.

50. גם ביחס לשני סוגי הרישיונות, שלגבי מחזיקיהם אין כל ספק מהו ההסדר החל, רשות האוכלוסין וההגירה אינה מפרסמת באתר האינטרנט, או בכל דרך אחרת, מידע שמאפשר למעסיקים להיווכח האם הם אמורים להפקיד ניכויים בקרן לעובד הספציפי שלהם, אם לאו. נהפוך הוא; הרשות מפנה לרישיונות הכלליים לפי סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל, ואינה טורחת לציין בבירור כי גם בעלי רישיונות אלה אינם מחויבים בניכויים אם נכנסו לישראל באופן מוסדר.

51. אין צורך אף לומר, כי אין כל נוהל או מידע שמאפשר למעסיקים לדעת מה עליהם לעשות עם אותם מבקשי מקלט שעל גבי הרישיון שלהם לא מצוין אופן הכניסה לישראל, ולמיטב ידיעת העותרים, קיימים מאות כאלה.

52. וכפי שנאמר לעיל – אופן השבת הכספים למי שבעניינם חלה טעות אינו מוסדר נכון לכתיבת שורות אלה.

תצהירו של מר אסבה ברהה גבריגירני, אשר נכנס לישראל דרך נתב"ג ולמרות זאת הועבר שיעור של 20% משכרו לקרן הפיקדון, מצ"ב ויסומן נספח 9

**ד. הבקשה ליתן צו ביניים להקפאת ההסדר עד לתיקון הכשלים או עד להכרעה בעתירה:**

53. מאז הנוחות נוטה במובהק לקבלת הבקשה. המשיבים, אשר חוקקו בחופזה את החוק מושא העתירה, לא נערכו כלל להפקדות בהיקף כספי חסר תקדים מאוכלוסייה המונה עשרות אלפי אנשים: הם מנהלים את

הכספים ברשלנות **בחשבון אחד**, ואינם מסוגלים לספק לעובדים כל מידע אודות הניכויים משכרם אשר הועברו לקרן; הם אינם יכולים לתת מענה בעל פה בשפות הרלוונטיות לאוכלוסייה; הם אינם מדריכים מעסיקים מאלו אוכלוסיות לנכות את השיעורים הקבועים בחוק, ובפועל נדמה כי הניכויים מתבצעים לכל העובדים מאפריקה אשר מחזיקים ברישיון ישיבה לפי סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל; והם מחזיקים בסכומי כסף שמלכתחילה לא הייתה כל סמכות לנכות – הכל כמופרט לעיל.

54. יוזכר, כי התנהלות המשיבים מנוגדת ללשון החוק או מביאה לתוצאות המנוגדות ללשון החוק – החזקת הכסף אצל המעסיק, היעדר יכולת לספק מידע על הכסף לעובדים, וניכוי והחזקת כסף שאין סמכות לנכותו ולהחזיק בו.

55. תוצאות אלו אינן פרי פרשנות משפטית המצויה במחלוקת, אלא תוצר של יישום לקוי וחפז של ההסדר, שהשלכותיו לא נשקלו בשוב שלב באופן רציני בידי המשיבים.

56. **בהתחשב בכל אלה, המשך הניכויים משכר כל העובדים מבקשי המקלט אינו סביר, ומהווה רשלנות וגזל וזאת אף בניגוד לחוק עצמו, ללא קשר לחוקתיותו.**

57. זאת ועוד: מתן צו הביניים ימנע פגיעה אנושה בליבת זכויות האדם של עובדים חלשים, ויאפשר להם להתקיים בכבוד. הניכויים, שמנוהלים ברשלנות, מהווים עשרים אחוז משכרם (ברוטו) הנמוך ממילא של אנשים קשי יום, חולים, הורים יחידנים ועובדים בשכר מינימום. כבר עתה, לאחר ניכוי של חודש אחד בלבד, ולפי העדויות שחלקן צורפו בתצהירים לבקשה זו, מבקשי מקלט אשר עשרים אחוז משכרם מנוכה, מוותרים על אוכל, על ביטוח רפואי לילדים, על דירות.

58. אל מול הנזק הדרמטי והוודאי המתואר לעיל אשר ייגרם למבקשים ולכל מבקשי המקלט ככל שלא יינתן צו הביניים, למשיבים **לא ייגרם כל נזק** ממתן צו הביניים. המשיבים אינם ערוכים, בבירור, להפעלה ראויה של קרן הפיקדון ל"מסתננים", כפי שהם מעידים בעצמם. "חבלי הלידה", אותם תיארה נציגת מחלקת הפיקדונות ברשות האוכלוסין וההגירה, הינם רשלנות לשמה. אין כל הצדקה להמשיך לנכות אלפי שקלים משכרם של עובדים חלשים, חלקם רעבים ללחם, בנסיבות של מחדל וחוסר היערכות. פגיעת ההסדר, לעומת זאת, היא מוחשית, עכשווית ועצומה.

59. נוכח האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו ביניים בהול המקפיא את יישום ההסדר - עד להכרעה בעתירה ולמצער עד להיערכות מלאה ליישום.

29 ביוני 2017

---

אלעד כהנא, עו"ד

---

מיכל תגר, עו"ד

באי כח העותרים